

Β' τάξη Τομέα Εφαρμοσμένων Τεχνών του 5ου ΕΠΑΛ Ηρακλείου

"Μένουμε Ηράκλειο"

Ταινία με θέμα το Ηράκλειο, στα πλαίσια του μαθήματος της Ειδικής Θεματικής Δραστηριότητας 2013-14

Μαθητές της τάξης.

8/2/2014

Σπονδυλωτή ταινία με δώδεκα ερωτήσεις που ψάχνουν τις απαντήσεις τους με κινηματογραφικό τρόπο, σχετίζονται με την πόλη μας, το Ηράκλειο, και σκοπό έχουν να μας φέρουν πιο κοντά της, συνειδητοποιώντας πως η ιστορική, καλλιτεχνική και συναισθηματική αξία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς πολλές φορές ενώνονται, γίνονται ένα πράγμα, ικανό να μας κάνει να σταθούμε όρθιοι σε καιρούς δύσκολους σαν και αυτούς...

Δημιουργία ενός τετραδίου που θα περιέχει όλη την εργασία μας.
(περιεχόμενα, ομάδες, κυρίως θέματα, υποερωτήματα)

ΘΕΜΑ

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΜΑΔΩΝ

ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ με βάση το σκεπτικό που επιλέξαμε να εργαστούμε δηλαδή το γύρισμα της ταινίας με άξονα την απάντηση των ερωτημάτων που θέσαμε.

ΟΚΤΩ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

ΟΜΑΔΑ 1η

Λιανδράκη Αντωνία- Συντιχάκη Στέλλα- Χατζηθεοδώρου Νίκος

- 1.Ενετικό λιμάνι: Κούλες : Υπήρχε κι άλλος...κούλες?
- 2.Νεώρια : Τι εξυπηρετούσαν ? Υπήρχαν κι άλλα που δεν σώζονται?

ΟΜΑΔΑ 2η

Μιχελακάκη Στέλλα - Νικολάου Μαρία - Ηλιάκη Ελένη

- 3.Οδ.Μαρτύρων 25ης Αυγούστου. Τι έγινε εκείνη την ημέρα?
- 4.Λότηζια. Απαραίτητο συστατικό των Ενετών?

ΟΜΑΔΑ 3^η

Τσαντοπούλου Ελένη - Χατζηδάκη Χρυσούλα - Λιόλιου Ανδρομάχη

- 5.Κρήνη Μοροζίνι. Γιατι λιοντάρια κι όχι...κρι-κρι?
6. Βασιλική Αγ.Μάρκου. Η Μητρόπολη μιας άλλης εποχής?

ΟΜΑΔΑ 4η

Παπάζογλου Ασημίνα-Πυρομάλλη Αντωνία-Καρβάτ Πάτρικ

- 7.Πλατεία 18 Άγγλων. Ποιοί ήταν αυτοί οι Άγγλοι?
- 8.Πώς αποτύπωσε ο Τύπος της εποχής τα γεγονότα?

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΜΑΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ

ΚΟΥΛΕΣ ή Rocca al mare Castello a Mare ή Castello.

Το Φρούριο κτίστηκε από τους Ενετούς, κατά τα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας τους στο Χάνδακα, για την καλύτερη προστασία του λιμένα της πόλης, που είχε εξέχουσα στρατηγική και εμπορική σημασία.

Το αρχικό κτίσμα, που ήταν χαμηλό και χωρίς σκάρπα, καταστράφηκε από το σεισμό του 1303 και επισκευάστηκε.

Στις αρχές του 16ου αι., μέσα στα πλαίσια του γενικότερου επανασχεδιασμού των οχυρώσεων της πόλης, το παλαιό φρούριο κατεδαφίστηκε και στη θέση του κατασκευάστηκε το φρούριο που σώζεται μέχρι σήμερα στο διάστημα από το 1523 (χρονολογία που αναφέρεται σε επιγραφή πάνω από τη βορεινή πύλη) ως το 1540. Οι ογκώδεις δόμοι του μεταφέρθηκαν από τα Φρασκιά και την Ντία.

Το φρούριο είναι διώροφο και στην τελική του μορφή κάλυπτε επιφάνεια περίπου 3.600 τ.μ.

Το ισόγειο χωρίζεται με τοίχους μεγάλου πάχους σε 26 διαμερίσματα που χρησίμευαν ως αποθήκες τροφίμων και πολεμοφοδίων, αλλά και ως κελιά φυλακής, στα οποία βασανίστηκαν πολλοί Κρήτες επαναστάτες.

Στον όροφο είχαν διαμορφωθεί καταλύματα για τον καστελλάνο και τους αξιωματικούς της φρουράς. Υπήρχαν ένας φούρνος, ένας μύλος και μια μικρή εκκλησία.

Στις τρεις πλευρές που έβλεπαν προς τη θάλασσα ανοίγονταν θυρίδες για τα πυροβόλα που προστάτευαν το λιμάνι. Στα 1630 υπήρχαν 18 πυροβόλα στο ισόγειο και 25 στον όροφο.

Μια κεκλιμένη δίοδος που χρησίμευε στη μεταφορά των πολυβόλων οδηγούσε ως το δώμα.

Στη ΒΑ, Δ και Ν πλευρά εξωτερικά ήταν εντοιχισμένες μαρμάρινες ανάγλυφες παραστάσεις του φτερωτού λέοντα της Βενετίας που σήμερα σώζονται ακρωτηριασμένες.

Οι επάλξεις του φρουρίου έχουν αναστηλωθεί.

Συντάκτης

Βασιλική Συθιακάκη, αρχαιολόγος

Στην είσοδο του λιμανιού, εκεί που τελειώνει ο δυτικός μόλος, δεσπόζει ένα επιβλητικό φρούριο. Κατά τη Βενετοκρατία ήταν γνωστό με τα ονόματα Rocca a Mare ή Castello a Mare ή Castello, δηλαδή φρούριο στη θάλασσα.

Επικράτησε τελικά να ονομάζεται "Κούλες", όνομα που προέρχεται από την τούρκικη ονομασία Su Kulesi.

Θεμελιώθηκε την τρίτη δεκαετία του 16ου αι. πάνω σε μια μικρή βραχώδη έξαρση, όπου παλιότερα υπήρχε ένας ψηλός στρογγυλός πύργος με επάλξεις.

Επειδή η επάνω επιφάνεια της βραχώδους έξαρσης, όπου χτίστηκε το φρούριο, ήταν αρκετά μικρότερη, οι Βενετοί αναγκάστηκαν να συμπληρώσουν την έκταση του φυσικού βράχου με αποθέσεις μεγάλων ποσοτήτων φερτών βράχων και ογκόλιθων. Το υλικό αυτό μεταφερόταν κυρίως από το νησάκι Ντία και την περιοχή των Φρασκιών. Συνήθως γέμιζαν με πέτρες παλιά, άχρηστα πλοία και τα

βύθιζαν μαζί με το φορτίο τους στη βόρεια και δυτική πλευρά του βράχου για να αυξηθεί η επιφάνειά του και να δημιουργηθεί κυματοθραύστης όπου θα έσπαγαν τα κύματα και θα μειονόταν η ορμή τους.

Το φρούριο έχει τη μορφή ενός τετραπλεύρου με ένα έντονα προβαλλόμενο τμήμα, σε σχήμα ημικυκλίου στη Β.Α. πλευρά. Η δόμηση έχει γίνει από ισχυρότατη τοιχοποιία. Το πάχος των εξωτερικών τειχωμάτων στη στάθμη του ισογείου από τις τρεις πλευρές φτάνει τα 8,70 μ. ενώ από τη μια πλευρά 6,96 μ. Οι εσωτερικοί διαχωριστικοί τοίχοι έχουν πάχος, ανάλογα με το σημείο στο οποίο βρίσκονται, από 1,36 ως 3,0 μ. Η οροφή του ισογείου διαμορφώνεται με ένα σύστημα θόλων στους οποίους ανοίγονται μεγάλες οπές εξαερισμού και φωτισμού που κατέληγαν στο δώμα.

Η είσοδος του φρουρίου ανοίγεται στη δυτική πλευρά. Εκεί κατέληγε ο δυτικός μόλος ο οποίος ξεκινούσε από την Πύλη του Μόλου. Η είσοδος ήταν προσεκτικά προστατευμένη: τρεις ξύλινες ισχυρές πόρτες υπήρχαν στο θολοσκεπή και ελαφρά κατηφορικό διάδρομο, ο οποίος οδηγούσε στο εσωτερικό του φρουρίου.

Η κύρια δύναμη πυρός του φρουρίου είχε συγκεντρωθεί στο ισόγειο. Μεγάλες κανονιοθυρίδες είχαν δημιουργηθεί στα εξωτερικά τοιχώματα. Στο ισόγειο υπήρχαν ακόμη μια μεγάλη δεξαμενή νερού, μια φυλακή και διάφοροι αποθηκευτικοί χώροι τροφίμων και πολεμοφοδίων.

Στο δώμα του φρουρίου οδηγούσαν δύο διαβάσεις που ξεκινούσαν από τον κεντρικό διάδρομο. Ένα κεκλιμένο επίπεδο απ' όπου οι Βενετοί ανέβαζαν, σύροντας, τα κανόνια και τα άλλα εφόδια και ένα κλιμακοστάσιο. Το δώμα είχε διαμορφωθεί ως μια ευρεία πλατεία στην οποία υπήρχε ένα φαρδύ parapetto. Αυτό ήταν χτιστό και συμπαγές χωρίς τις επάλξεις που υπάρχουν σήμερα, οι οποίες προστέθηκαν από τους Τούρκους. Πάνω στο parapetto, στη βόρεια

πλευρά, υπήρχε ο πύργος του φάρου ενώ ένα φαρδύ άνοιγμα στην ανατολική πλευρά επέτρεπε στη φρουρά να ανεβάζει ή να κατεβάζει, κατευθείαν από το δώμα στο λιμάνι, διάφορα εφόδια.

Στο φρούριο λειτουργούσε μύλος και φούρνος, που κάλυπταν τις ανάγκες της φρουράς, καθώς και μια εκκλησία. Υπήρχαν ακόμη χώροι στρατωνισμού της φρουράς και κατοικίες των αξιωματικών και του διοικητή του οχυρού.

Η μακραίωνη ζωή και οι περιπέτειες του φρουρίου έχουν αποτυπωθεί στις όψεις του. Η δόμηση των λίθινων επιφανειών φαίνεται σήμερα σαν να έχει γίνει από ποικίλες και ανομοιόμορφες πέτρες, αποτέλεσμα διαδοχικών επισκευών και συμπληρώσεων. Με τα χρόνια ο Κούλες κατέληξε να γίνει το σήμα κατατεθέν του Χάνδακα.

Το φτερωτό λιοντάρι του Αγίου Μάρκου, επιβλητικό και ανάγλυφο σε τρεις μαρμάρινες πλάκες εντοιχισμένες στο φρούριο εποπτεύει ακόμη αυτό το σπουδαίο μνημείο.

ΕΝΕΤΙΚΟ ΛΙΜΑΝΙ

Το λιμάνι του Χάνδακα αναφέρεται στα βυζαντινά έγγραφα ως "Anima" ψυχή, δηλαδή, της πρωτεύουσας του "Βασιλείου της Κρήτης". Μεγάλος διαμετακομιστικός σταθμός του βενετικού εμπορίου, οργανώθηκε και ως ο σημαντικότερος ναύσταθμος του πολεμικού στόλου της "Γαληνοτάτης Δημοκρατίας του Αδρία" στην ανατολική Μεσόγειο. Ένα ισχυρό και επιβλητικό φρούριο κατασκευάστηκε στην είσοδό του, ενώ δημιουργήθηκαν μεγάλες εγκαταστάσεις νεωρίων (Arsenali) στις άκρες του λιμανιού. Οι Βενετοί κατέβαλαν συνεχώς προσπάθειες για τη βελτίωση και διατήρηση σε καλή κατάσταση των διαφόρων λιμενικών εγκαταστάσεων, τη συντήρηση των μολων και τον καθαρισμό του πυθμένα.

Η φροντίδα της Βενετίας να οργανώσει ένα μεγάλο και σημαντικό λιμάνι άρχισε από τα πρώτα χρόνια της κατάκτησης. Οι βραχώδεις εξάρσεις που όριζαν τη δυτική και ανατολική πλευρά του βυζαντινού λιμανιού, χρησίμευσαν ως βάση για τη δημιουργία πρώτα του δυτικού και έπειτα του ανατολικού μόλου. Στους μόλους ανοίχτηκαν υποθαλάσσιες δίοδοι, από τις οποίες κυκλοφορούσε το νερό της θάλασσας, διευκολύνοντας σημαντικά το φυσικό καθαρισμό του λιμανιού. Εκεί που τελείωνε ο δυτικός μόλος κατασκευάστηκε το φρούριο στη θάλασσα (Rocca a Mare) το οποίο επικράτησε να λέγεται, από την τουρκική ονομασία του, Κούλες. Στη νότια και ανατολική πλευρά του λιμανιού κατασκευάστηκαν τα μεγάλα Νεώρια ενώ ένα πλήθος άλλων εγκαταστάσεων συμπλήρωνε τη λειτουργία του ναυστάθμου.

Η επικοινωνία του λιμανιού με την πόλη εξασφαλιζόταν από δυο κύριες πύλες, την Πύλη του Μόλου στη νοτιοδυτική πλευρά η οποία υπήρχε από τη β' βυζαντινή περίοδο και την Πύλη των Νεωρίων που δημιουργήθηκε αργότερα. Με τον καιρό δημιουργήθηκαν και άλλες δευτερεύουσες πύλες, οι οποίες χρησίμευαν για την επικοινωνία των χώρων των Νεωρίων μεταξύ τους ή με την πόλη.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι Βενετοί στην οργάνωση του λιμανιού ήταν ο βορειο-βορειοδυτικός προσανατολισμός της παράκτιας ζώνης και η σαφώς καθορισμένη, από τις φυσικές βραχώδεις εξάρσεις, έκταση της λεκάνης του. Οι ισχυροί βορειοδυτικοί άνεμοι που συνήθως πνέουν στην περιοχή δημιουργούσαν ισχυρότατους θαλάσσιους κυματισμούς, με αποτέλεσμα στις παραθαλάσσιες κατασκευές να παρουσιάζονται συνεχώς φθορές και συχνά να καταρρέουν εκτεταμένα τμήματα τείχους. Οι Βενετοί είχαν βέβαια αναπτύξει τεχνικές μεθόδους για να κατασκευάζουν λιμενικά έργα. Αλλά οι μέθοδοί τους ήταν προσαρμοσμένες στις κλειστές λιμνοθάλασσες της πατρίδας τους και δεν είχαν την ίδια αποτελεσματικότητα στα ανοιχτά πελάγη.

Έτσι, παρά την ικανότητα των μηχανικών και τις συνεχείς προσπάθειες, υπήρχαν πάντοτε σοβαρά προβλήματα τόσο στο λιμάνι, όσο και σε όλα τα παράκτια τμήματα της οχύρωσης.

Μια άλλη δυσκολία ήταν ότι δεν μπορούσαν να κάνουν επέκταση του χώρου του λιμανιού με αποτέλεσμα να υπάρχουν διαρκώς σημαντικές δυσκολίες και άλυτα προβλήματα. Η επιφάνειά του ήταν πάντα 33.800 τ.μ. και η είσοδός του είχε άνοιγμα 40 μ.

Το πρώτο μισό του 16ου αι. ασχολούνταν συνεχώς με τον καθαρισμό του πυθμένα του λιμανιού και την επισκευή των ζημιών που προκαλούσαν τα κύματα. Μάλιστα το 1554 τα πράγματα δυσκόλεψαν ακόμα περισσότερο. Τα όμβρια νερά και τα λύματα έπεφταν στο λιμάνι και κάθε είδους υλικά επικάθονταν στον πυθμένα με αποτέλεσμα πολλές φορές να είναι αδύνατη η πλεύση ακόμα και μικρών σκαφών. Συχνά τα καράβια ήταν αναγκασμένα να παραλαμβάνουν μόνο το μισό του φορτίου τους από το λιμάνι του Χάνδακα, ενώ το άλλο μισό το φόρτωναν από το λιμάνι των Φρασκιών.

Για πολλά χρόνια μετά, ως την εποχή της πολιορκίας, επαναλαμβάνονται κατά διαστήματα οι προσπάθειες για τον καθαρισμό του πυθμένα και την επισκευή των μόλων.

Σήμερα ο ανατολικός μόλος έχει γκρεμιστεί. Στη θέση του υπάρχει "Μαρίνα".

ΛΟΤΖΙΑ

Στην αρχή της οδού Μαρτύρων 25ης Αυγούστου, δεξιά, υπήρχε η Λότζια των Ενετών, που το ισόγειό της σωζόταν μέχρι το 1937. Η Λότζια ήταν ένα είδος επιμελητηρίου, ένα κέντρο για τις

συγκεντρώσεις και την αναψυχή των ευγενών, όπου έπαιζαν και τυχερά παιχνίδια, ήταν δηλαδή και λέσχη.

Δείγμα παλλαδιανού ρυθμού, πρόκειται για ορθογωνίου σχήματος κτήριο διώροφο με κίονες δωρικού ρυθμού στο ισόγειο και κίονες ιωνικού ρυθμού στον 1ο όροφο. [1] Στο ισόγειο διαθέτει διάζωμα το οποίο είναι διακοσμημένο με τρίγλυφα και μετώπες με ανάγλυφες παραστάσεις. Στη δυτική πλευρά διαθέτει επτά τόξα με το κεντρικό να χρησιμοποιείται ως είσοδος. Αναφέρεται ότι το κτίριο μιμείται τη Βασιλική Παλαντιάνα στην Βιτσέντζα.[2]

Από τους εξώστες ανακοίνωναν οι κήρυκες τα διατάγματα της πολιτείας, από εκεί ο Δούκας μιλούσε στο λαό, ή παρακολουθούσε τις λιτανείες και τις πομπές. Αλλά και πολιτικά γεγονότα εκτυλίσσονταν πολλές φορές κάτω από τις στοές της. Από εδώ ξεκίνησε η επανάσταση της δημοκρατίας του Αγίου Τίτου το 1363.

Η Λότζια ήταν το κομψότερο και καλλιτεχνικότερο βενετσιάνικο μνημείο της Κρήτης, όμοιο περίπου στην αρχιτεκτονική με τη βασιλική της Vicenza, αριστούργημα του Παλλάδιο και άριστο υπόδειγμα του παλλαδιανού ρυθμού.

Η Βενετία έδωσε τόση σημασία στην αρχιτεκτονική και ιστορική αξία της Λότζιας του Ηρακλείου, ώστε στην έκθεση της Ρώμης το 1911, το βενετσιάνικο περίπτερο ήταν πιστή αντιγραφή της Λότζιας αυτής.

Το είδος αυτού του δημόσιου οικοδομήματος υπήρχε σε κάθε πόλη της βενετικής κυριαρχίας και η ύπαρξή του στη νέα αποικία της Κρήτης αναφέρεται από τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους το 1269. Σε ποιο σημείο της πόλης ήταν η πρώτη εκείνη Λότζια, δεν είναι γνωστό.

Το 1325 οι ευγενείς και φεουδάρχες του Χάνδακα έστειλαν αίτηση στη Βενετία και ζητούσαν να τους παραχωρηθεί οικόπεδο, κοντά στην πλατεία, για να χτίσουν νέα Λότζια, γιατί η υπάρχουσα ήταν υπερβολικά εκτεθειμένη στους ανέμους, και μάλιστα το χειμώνα. Όπως φαίνεται από το έγγραφο, η Λότζια εκείνη βρισκόταν κοντά στη θάλασσα. Η αίτηση έγινε δεκτή και παραχωρήθηκε οικόπεδο στην πλατεία, όπου οικοδομήθηκε η δεύτερη Λότζια ακριβώς απέναντι από τη σημερινή. Και το κτίριο αυτό όμως ερειπώθηκε και το 1541 έγινε η τρίτη Λότζια σε μέρος του χώρου της σημερινής.

Η Λότζια αυτή εξυπηρέτησε το σκοπό της μέχρι το 1625-1628, οπότε ανοικοδομήθηκε η τέταρτη και τελευταία από το Γενικό Προβλεπτή Φραγκίσκο Μοροζίνι. Όπως λέει ο Γκερόλα: "Ο Μοροζίνι αγάπησε την πόλη αυτή τόσο ώστε να της χαρίσει τα ωραιότερα μνημεία της, την κρήνη και τη Λότζια".

Ήταν προσκολλημένη στη δυτική πλευρά της οπλαποθήκης, είχε σχήμα ορθογώνιο, με μήκος 28 μ. και πλάτος 11 μ., θεμελιωμένη σε 12 βαθιά φρεάτια, που συνδέονταν με υπόγεια τόξα, ανταποκρινόμενα στα τόξα του ισογείου. Ήταν διώροφη και οι εξωτερικοί τοίχοι ήταν χτισμένοι με πόρινους λίθους. Αντιπροσωπεύονταν και οι δύο ελληνικοί ρυθμοί. Ο δωρικός στο ισόγειο και ο ιωνικός στον όροφο, όπως ήταν ο κλασικός τύπος του παλλαδιανού ρυθμού. Η δυτική πλευρά είχε 7 τόξα. Το μεσαίο στο ισόγειο ήταν η είσοδος. Τα άλλα ήταν ανοιχτά με χαμηλό θωράκιο. Οι κολόνες του ισογείου ήταν δωρικού ρυθμού και του ορόφου ιωνικού με ραβδώσεις. Στις γωνίες υπήρχαν τετράγωνες παραστάσεις. Στο επάνω μέρος του ισογείου υπήρχε διάζωμα με 82 τρίγλυφες μετώπες που εικόνιζαν το λιοντάρι του Αγίου Μάρκου, τρόπαια, πανοπλίες, ιππότες κ.ά. Το διάζωμα του ορόφου, που δεν έγινε, υποβάσταζε κορωνίδα δρύφακτο με αγάλματα. Το έργο δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί, καθώς άρχισε να διαφαίνεται η απειλή

κατά της Κρήτης. Έτσι έλλειψε το ενδιαφέρον για την αποπεράτωση της οικοδομής, που δεν εκπληρούσε κανένα στρατιωτικό σκοπό.

Κατά την Τουρκοκρατία στη Λότζια εγκαταστάθηκε η ανώτερη οικονομική υπηρεσία της Κρήτης και ο "Γραμματικός της πόρτας", όπως έλεγαν το χριστιανό υπάλληλο που διεκπεραίωνε, τις οικονομικές υποθέσεις των χριστιανών προς τις τουρκικές αρχές.

Μετά την απελευθέρωση, η Κρητική Πολιτεία ήθελε να στεγάσει στο ιστορικό αυτό οίκημα τον αρχαιολογικό θησαυρό, που είχε συγκεντρώσει ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Ηρακλείου. Ο μηχανικός του Δήμου Σαλίβερους έκανε το σχέδιο της μετατροπής της οικοδομής το 1900 και άρχισαν οι εργασίες. Αλλά όπως αποδείχτηκε, αφού δαπανήθηκαν αρκετά χρήματα, το κτίριο δεν είχε την απαιτούμενη αντοχή και στερεότητα που απαιτούσε η ασφάλεια των αρχαιοτήτων. Έτσι εγκατέλειψαν το μνημείο χρόνια κλεισμένο μέσα στα ικριώματα. Τότε βρισκόταν στο Ηράκλειο ο Γκερόλα. Συγκέντρωσε όλα τα σχετικά στοιχεία, σχεδιαγράμματα, φωτογραφίες και τα έστειλε στον Ιταλό αρχιτέκτονα Berecht, ο οποίος εκπόνησε σχέδιο για την αναστήλωση του μνημείου.

Στο μεταξύ το κτίριο ήταν επικίνδυνα ετοιμόρροπο και αποφάσισαν την κατεδάφιση του ορόφου. Καθώς τον γκρέμιζαν, τα υλικά καταστράφηκαν και το μνημείο παρουσίαζε άθλια όψη ακρωτηριασμένου κτιρίου. Το 1905 παραχωρήθηκε στο Δήμο, μαζί με την οπλαποθήκη, για να οικοδομήσει το Δημαρχείο στο χώρο αυτό. Το 1911 η Κρητική Πολιτεία ήρθε σε συνενόηση με την ιταλική, η οποία έστειλε το 1914 τον έφορο των μνημείων της Βενετίας, το μηχανικό Max Ongaro για την αναστήλωση της Λότζιας και την οικοδόμηση του Δημαρχείου με δαπάνη του Δήμου Ηρακλείου. Το 1915 άρχισαν οι εργασίες και τοποθετήθηκε ο θεμέλιος λίθος σε βάθος 8-9 μέτρων. Ο Ongaro έφερε από την Ιταλία ειδικούς γλύπτες για να αντιγράψουν τα ανάγλυφα του διαζώματος σε πέτρες βγαλμένες από τον Καρτερό. Το 1937

αποφασίστηκε από το Δήμο η αναστήλωσή της Λότζιας με βάση τα αρχικά σχέδια του Ongharo. Η εργασία έφτασε ως την κατεδάφιση του παλιού κτιρίου. Στο μεταξύ τα γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου σταμάτησαν τις εργασίες. Κατά τη γερμανική κατοχή, τα παλιά καλλιτεχνικά μέλη του κτιρίου κολόνες, κιονόκρανα και τα γλυπτά του διαζώματος, ανάγλυφα παλιά και νέα αντίγραφα, τα πήραν διάφοροι ασυνείδητοι και καταστράφηκαν. Ελάχιστα διασώθηκαν και σήμερα μπορεί να τα δει κανείς στην αίθουσα των γλυπτών του Ιστορικού Μουσείου Ηρακλείου.

Η οικοδόμηση του μνημείου έγινε μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου τη δεκαετία του 1960. Σήμερα η μεγάλη ολόφωτη αίθουσα της Λότζιας, στην οποία δόθηκε το όνομα του Ελευθ. Βενιζέλου, είναι η πολυτελέστερη και λαμπρότερη αίθουσα Δημοτικού Συμβουλίου, αντάξια της ιστορίας της πόλης και του μνημείου.

Η Λότζια - Ιστορικό (απο την ιστοσελίδα του Δήμου Ηρακλείου)

Η Λότζια ήταν κατά την ενετοκρατία ο επίσημος χώρος συγκέντρωσης ευγενών και αρχόντων που συζητούσαν για διάφορα θέματα οικονομικά, εμπορικά, πολιτικά που απασχολούσαν την πόλη, ή περνούσαν τον ελεύθερο χρόνο τους, κάτι σαν συνδυασμός ενός σημερινού επιμελητηρίου και λέσχης. Αποτελεί απαραίτητο δημόσιο οικοδόμημα σε κάθε ενετική πόλη, που δεν λείπει ούτε από τις αποικίες της εποχής. Για την Candia, τωρινό Ηράκλειο, θεωρείται ένα από τα κομψότερα αρχιτεκτονικά μνημεία της ενετικής περιόδου, δείγμα του παλλαδιανού ρυθμού. Η κατασκευή που σώζεται σήμερα είναι η τέταρτη κατά σειρά, οι άλλες που έγιναν κατά καιρούς εγκαταλείφθηκαν λόγω της θέσης τους ή καταστράφηκαν με την πάροδο του χρόνου. Η τελευταία κτίστηκε περίπου το 1628 από τον γενικό προβλεπτή Φραγκίσκο Μοροζίνη, γνωστό και από την ομώνυμη κρήνη στο κέντρο της πόλης. Βρίσκεται δίπλα στην οπλαποθήκη (Armeria) και πρόκειται για ορθογώνιου σχήματος διώροφο κτίσμα με κίονες δωρικού ρυθμού

στο ισόγειο και κίονες ιωνικού ρυθμού στον α' όροφο. Στις γωνίες υπήρχαν τετράγωνες παραστάδες. Το μεταξύ των κιόνων τμήμα στο ισόγειο είχε χαμηλό θωράκιο, ενώ το μεσαίο ήταν ανοικτό και αποτελούσε την κυρία είσοδο που ήταν επί της σημερινής οδού 25ης Αυγούστου που τότε ήταν γνωστή με το όνομα Ruga Maistra. Στο επάνω μέρος του ισογείου υπήρχε διάζωμα που αποτελούνταν από τρίγλυφα και μετώπες στις οποίες εικονίζονταν ανάγλυφα διάφορες παραστάσεις όπως ο λέοντας του Αγ. Μάρκου, τρόπαια, πανοπλίες και άλλα. Το αντίστοιχο διάζωμα του ορόφου, που δεν έγινε, στήριζε κορωνίδα δρύφακτο με αγάλματα.

Μετά την άλωση της πόλης από τους Τούρκους η λότηζια χάνει την παλιά της ταυτότητα και αίγλη. Ο νέος κατακτητής δεν είχε ανάγκη για τέτοιου είδους οικοδόμημα που μετατρέπεται τώρα σε έδρα του ανώτατου οικονομικού υπαλλήλου, του Τεφτερδάρη και του Γραμματικού της Πόρτας που ήταν χριστιανός υπάλληλος, υπεύθυνος για τη διεκπεραίωση υποθέσεων μεταξύ των χριστιανών κατοίκων και της τουρκικής αρχής. Στη δικαιοδοσία του Τεφτερδάδη ανήκε και η σπλαποθήκη (τζεπχανές). Η περιπέτεια της λότηζιας συνεχίζεται και μετά την απελευθέρωση. Η «Κρητική Πολιτεία» προτείνει το οίκημα να χρησιμοποιηθεί ως Αρχαιολογικό Μουσείο. Μετά όμως, από ένα σεισμό που έγινε, κρίθηκε ότι το κτίριο δεν ήταν ασφαλές και εγκαταλείφθηκε η ιδέα του να στεγαστεί εκεί το Μουσείο. Αργότερα το 1904 θεωρήθηκε ετοιμόρροπο και άρχισε, δυστυχώς η χωρίς επιμέλεια, κατεδάφιση του α' ορόφου. Τον επόμενο χρόνο παραχωρήθηκε στο Δήμο, μαζί με την Αρμερία, για να στεγάσει τις υπηρεσίες του. Θα περάσουν όμως 10 χρόνια προκειμένου να τοποθετηθεί επίσημα ο θεμέλιος λίθος για την αναστήλωση του κτιρίου. Την γενική επιμέλεια των εργασιών είχε ο Maximilian Ongaro, που ήταν έφορος των καλλιτεχνικών μνημείων της Βενετίας. Και πάλι όμως οι εργασίες καθυστέρησαν. Στο τέλος 1934 παραδίδεται σε χρήση το κτίριο της σπλαποθήκης για την εγκατάσταση μερικών υπηρεσιών του Δήμου.

Μετά από χρόνια και το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου άρχισαν και πάλι οι εργασίες ανοικοδόμησης του Μνημείου και της σύνδεσής του με την Αρμερία μέσω ενός αιθρίου. Σήμερα στον α' όροφο έχει διαμορφωθεί ειδική αίθουσα τελετών και συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου που έχει επιπλωθεί και διακοσμηθεί ανάλογα. Επιστέγασμα όλων αυτών των προσπαθειών ήταν η βράβευση το 1987 από το Διεθνή Οργανισμό Europa Nostra για την πλέον επιτυχή αναστήλωση ιστορικού κτιρίου με σύγχρονη χρήση στον ελληνικό χώρο.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ

Χτίστηκε το 1239 στην ανατολική πλευρά της Πλατείας Δημητριάκων, σημερινή Πλατεία Ελ. Βενιζέλου. Ήταν τρίκλιτη, ξυλόστεγη βασιλική με το μεσαίο κλίτος ψηλότερο από τα άλλα. Αποτελούσε την επίσημη Δουκική Εκκλησία του Χάνδακα. Στο νοτιοδυτικό άκρο υπήρχε ψηλό καμπαναριό με ρολόι. Στην κορυφή του κυμάτιζε η φλογοφόρος σημαία του Αγίου Μάρκου. Οι καμπάνες του χτυπούσαν κάθε πρωί για να πάνε οι υπάλληλοι στη δουλειά τους. Στον καιρό του πολέμου σήμαιναν συναγερμό.

Μπροστά στην είσοδο του ναού ο κήρυκας διάβαζε τα δουκικά διατάγματα. Στον Άγιο Μάρκο εκκλησιάζονταν και θάβονταν οι Δούκες που πέθαιναν στο Χάνδακα, όπως οι Δούκες Μαρίνο Μοροζίνι, Μαρίνο Γκραντένγκο και Μάρκο Κόρνερ.

Το αρχικό οικοδόμημα καταστράφηκε με το μεγάλο σεισμό του 1303 και ανοικοδομήθηκε. Το 1508 έπαθε πάλι μεγάλες ζημιές από το σεισμό και επισκευάστηκε ξανά. Οι κίονές του, από πράσινη πέτρα, πιστεύεται πως προέρχονται από ελληνορωμαϊκά μνημεία της Κνωσού.

Μετά την κατάκτηση του Χάνδακα από τους Τούρκους, ο Άγιος Μάρκος παραχωρήθηκε από τον Κιοπρουλή στον Δεφτερδάρ Αχμέτ Πασά, αρχηγό των Οικονομικών και γι' αυτό, στην Τουρκοκρατία ήταν γνωστός με το όνομα Δεφτερδάρ Τζαμί. Οι Τούρκοι κατεδάφισαν το καμπαναριό και στη θέση του έφτιαξαν μιναρέ, που έπεσε με το σεισμό του 1767, όπως αναφέρεται σε τουρκικό έγγραφο. Οι Τούρκοι κατέστρεψαν τις τοιχογραφίες του ναού. Μέχρι το 1915 ήταν τζαμί.

Με την ανταλλαγή πληθυσμών το πήρε η Εθνική Τράπεζα και μετά παραχωρήθηκε στο Δήμο για να χτιστεί στη θέση του Δημοτικό Θέατρο. Τελικά το 1956 ύστερα από σύμβαση του Δήμου και της Εταιρείας Κρητικών Ιστορικών Μελετών, το μνημείο, με τη βοήθεια της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας αποκαταστάθηκε στην αρχική του μορφή, με σκοπό να χρησιμοποιείται ως αίθουσα διαλέξεων, τελετών, εκθέσεων και για παρόμοιες πνευματικές εκδηλώσεις.

Σήμερα χρησιμοποιείται ως Δημοτική Πινακοθήκη.

Η Βασιλική του Αγίου Μάρκου είναι από τα σημαντικότερα Ενετικά κτίρια - μνημεία στο Ηράκλειο. Η Βασιλική του Αγίου Μάρκου βρίσκεται απέναντι ακριβώς από το σιντριβάνι με τα Λιοντάρια, στην Πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου στο κέντρο του Ηρακλείου. Σήμερα στεγάζει τη Δημοτική Πινακοθήκη της πόλης και είναι ανοιχτή στο κοινό καθημερινά σχεδόν όλη τη διάρκεια της μέρας.

Από τα πρώτα χρόνια της ενετοκρατίας, στον 13ο μ.Χ. αιώνα (1239), οι Ενετοί θέλοντας να εδραιώσουν την κυριαρχία τους στην καινούρια τους αποικία (Ηράκλειο), και παράλληλα να εκδηλώσουν την ευγνωμοσύνη και την αγάπη τους προς την πατρίδα τους, έχτισαν στο κέντρο της πόλης ένα ναό (βασιλική) αφιερωμένο στον προστάτη της Βενετίας, τον Άγιο Μάρκο. Εδώ λάμβαναν χώρα οι

επίσημες τελετές της ενετικής διοίκησης ενώ επίσης εδώ τάφονταν οι ενετοί άρχοντες.

Η Βασιλική του Αγίου Μάρκου χτίστηκε σε απλή κάτοψη με στεγασμένη είσοδο και δεν διέφερε σημαντικά από αυτό που βλέπουμε σήμερα, καθώς το 1956 η Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών αποκατέστησε το μνημείο στην αρχική του μορφή.

Στη Νοτιοδυτική γωνία της βασιλικής υπήρχε ένας ψηλός πύργος με ένα μεγάλο ρολόι προς την πλευρά της πλατείας με τα Λιοντάρια. Το κωδωνοστάσιο αυτό ήταν αντίγραφο του κωδωνοστασίου του Αγίου Μάρκου της Βενετίας.

Η Βασιλική του Αγίου Μάρκου κατάφερε να επιβιώσει μέσα από τους διάφορους σεισμούς που ταλάνισαν το Ηράκλειο ανά τους αιώνες με μικρές επισκευές. Επί τουρκοκρατίας μετατράπηκε σε τζαμί, το Ντεφτερντάρ τζαμί, από τον Ντεφτερντάρ Αχμέτ πασά, δηλαδή τον υπεύθυνο των οικονομικών. Γκρεμίζοντας το κωδωνοστάσιο της βασιλικής ύψωσαν στη θέση του μιναρέ, ο οποίος με τη σειρά του μετά την απελευθέρωση του νησιού γκρεμίστηκε από τους κατοίκους του Ηρακλείου στην προσπάθειά τους να σβήσουν τις δυσάρεστες μνήμες και τα σύμβολα της τούρκικης κατοχής.

Η ΕΝΕΤΙΚΗ ΛΟΤΖΙΑ

Ένα Αρχιτεκτονικό Κομψοτέχνημα

Η τέταρτη στη σειρά Ενετική Λότζια που ανήγειραν οι Ενετοί στο Ηράκλειο της Κρήτης, ήταν το οικοδόμημα που έμελλε να μακροβιώσει, σε αντίθεση με τα τρία προηγούμενα κτίσματα που χάθηκαν στην αφάνεια, και ειδικά η πρώτη Λότζια, που δεν ξέρει κανείς ούτε πού ήταν κτισμένη.

Αυτή, η τέταρτη στη σειρά Λότζια, που σώζεται στην αρχή της Βενετσιάνικης Ruga Maistra, που σήμερα έχει το ιστορικό όνομα οδός 25^{ης} Αυγούστου και ήταν ο σημαντικότερος δρόμος του Ενετικού Ηρακλείου, που οδηγούσε από το λιμάνι στην καρδιά της πόλης.

Η εντυπωσιακή πρόσοψη της Loggia, ένα αρχιτεκτονικό κομψοτέχνημα, στην καρδιά του άλλοτε Ενετικού Χάνδακα, πολύ κοντά σ την Πλατεία των Λιονταριών, την Ενετική Piazza delle bianche. Μπροστά της είναι η οδός 25^{ης} Αυγούστου, η Ruga Maistra των Ενετών.

Η πρώτη Λότζια, σύμφωνα με ορισμένες ιστορικές μαρτυρίες ήταν κτισμένη κοντά στη θάλασσα, στην περιοχή του λιμανιού, και την έδερναν οι άγριοι χειμωνιάτικοί Βοριάδες και η θαλασσινή αλμύρα, γεγονός που ανάγκαζε το 1325 τους Ενετούς ευγενείς του Χάνδακα (Ηρακλείου), να ζητήσουν από τη Βενετία την έγκριση για τη μεταφορά της στο κέντρο της πόλης, πολύ κοντά στο παλάτι του Δούκα της Κρήτης και τα κτίρια της Διοίκησης.

Τα πρώτα δυο κτίρια στη νέα τοποθεσία δεν ευτύχησαν να μακροημερεύσουν.

Η δεύτερη Λότζια (Loggia) ήταν κτισμένη απέναντι από εκεί που βρίσκεται η σημερινή, αλλά το 1541 έδωσε και αυτή τη θέση της σε μια Τρίτη Λότζια, που κτίστηκε στο σημείο που βρίσκεται η σημερινή. Όμως, 65 χρόνια μετά την ανέγερσή της, το 1626, ο Φραγκίσκος Μοροζίνι αποφασίζει να την κατεδαφίσει και στη θέση της να οικοδομήσει ένα κομψότεχνημα, τη σημερινή Λότζια, που θεωρείται το ωραιότερο Ενετικό οικοδόμημα στην Κρήτη.

Το ισόγειο της Loggia εξακολουθεί να είναι μια ανοικτή στοά, όπως ήταν πάντα.

Οι εργασίες για την ανέγερσή της κράτησαν δυο χρόνια. Ένα λαμπρότατο οικοδόμημα για τους ευγενείς της «Γαληνοτάτης». Το ανάγλυφο περίζωμα στο χώρισμα του ισογείου από τον πρώτο όροφο, με τα πολλά λιοντάρια του Αγίου Μάρκου, είναι και η σφραγίδα αυτού του κομψότατου αρχιτεκτονήματος.

Η Λότζια ήταν το κέντρο των αποφάσεων, για την εμπορική και οικονομική ζωή της πόλης. Και την ίδια στιγμή ήταν ένας τόπος ψυχαγωγίας για τους ευγενείς, μια λέσχη ακόμη και για τυχερά παιχνίδια.

Σύμφωνα με τις ιστορικές μαρτυρίες, από τους εξώστες του κτιρίου γινόταν οι ανακοινώσεις των διαταγμάτων και από τους ίδιους εξώστες παρακολουθούσε ο Δούκας τις παρελάσεις και τις λιτανείες.

Η Λότζια στους δυο ορόφους της συνδυάζει το Δωρικό και τον Ιωνικό ρυθμό, με κιονοστοιχίες και τοξωτά ανοίγματα στην πρόσοψή της, που έβλεπε στη Ruga Maistra.

Στο Νότο της και σε απόσταση πενήντα μέτρων αντικρύζει τη Βασιλική του Αγίου Μάρκου, ένα άλλο σημαντικό ενετικό κτίσμα του 13^{ου} αιώνα. Μια εκκλησία αφιερωμένη στον προστάτη της Βενετίας, τον Άγιο Μάρκο. Φιλοξενούσε όλες τις επίσημες τελετές, αλλά και τις ταφές των ευγενών της Γαληνοτάτης.

Ένα διάζωμα με ανάγλυφα, που χωρίζει τον επάνω όροφο από το ισόγειο. Και εδώ κυριαρχεί το ανάγλυφο με το Λιοντάρι του Αγίου Μάρκου. Το κλειστό βιβλίο του Λιονταριού, μαρτυρεί τον στρατιωτικό χαρακτήρα του κτιρίου.

Μπροστά από τη Βασιλική του Αγίου Μάρκου εκτείνεται η πλατεία με τα λιοντάρια. Η Κρήνη Μοροζίνι, ένα ακόμη σημαντικό έργο του Ενετού Προβλεπτή της Κρήτης Francesco Morosini. Την περίοδο της Ενετοκρατίας η πλατεία αυτή είχε το όνομα Piazza delle bianche (Πλατεία των δημητριακών) και πήρε το όνομά της από τις σιταποθήκες, ένα μακρόστενο κτίριο με θολωτούς χώρους, στη νότια πλευρά της.

Απέναντι από τις σιταποθήκες, στο βόρειο τμήμα της πλατείας και προς το μέρος της Loggia ήταν κτισμένο το Palazzo Ducale (το παλάτι του Δούκα). Ήταν πολυώροφο με θολωτούς χώρους και βεράντες. Στο ισόγειό του υπήρχαν πολλά καταστήματα. Το παλάτι καταλάμβανε ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο.

Αυτό ήταν το σκηνικό στην περιοχή της Loggia κατά την Ενετοκρατία στον Χάνδακα (Ηράκλειο). Από τη Βόρεια πλευρά της πλατείας έφευγε η Ruga Maistra, που οδηγούσε στο Ενετικό Λιμάνι.

Ακόμη μια λεπτομέρεια: η πλάτη της loggia ακουμπούσε στο κτίριο της Armeria, του κτιρίου δηλαδή στο οποίο φυλάσσονταν τα όπλα (η οπλαποθήκη ή το οπλονομείο).

Συνεπώς, η Loggia είναι ένα βασικό κομμάτι από τον κεντρικό κορμό της πόλης, όπως την οργάνωσαν οι Ενετοί. Δεν είναι τυχαίο ότι η Piazza delle bianche (η σημερινή Πλατεία Λιονταριών, ή αλλιώς Πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου) ήταν φτιαγμένη με πρότυπο την Πλατεία του Αγίου Μάρκου, στη Βενετία.

Οι αλλεπάλληλες τοξοτές πόρτες (πύλες), που οδηγούν στο αίθριο του ισόγειου.

Το ισόγειο της Loggia ήταν και παραμένει μια ανοικτή στοά. Σήμερα, στον πάνω όροφό της στεγάζει το Δημαρχείο.

Η αυτονόμηση της Κρήτης, το 1898, βρίσκει τη Loggia σε κακά χάλια, έτοιμη να καταρρεύσει. Οι πρώτες εργασίες για την

αναστήλωσή του άρχισαν το 1915, με σχέδια του Ενετού μηχανικού Max Ongaro, που τον έστειλε η Ιταλική Κυβέρνηση, ύστερα από αίτημα της Κρητικής Πολιτείας. Ο Ongaro εκτός από μηχανικός ήταν τότε και έφορος των μνημείων της Βενετίας. Ο Ongaro έφερε από τη Βενετία ειδικούς γλύπτες για να αντιγράψουν το λιθανάγλυφο περίζωμα της Loggia. Το 1940 οι αναστηλωτικές εργασίες διακόπηκαν λόγω του πολέμου. Μετά τον πόλεμο ξανάρχισε η αναστήλωση του μνημειακού οικοδομήματος και οι εργασίες ολοκληρώθηκαν τη δεκαετία του 1960.

Το 1987 η Loggia τιμήθηκε με το πρώτο βραβείο Europa Nostra, ως το καλύτερα αναπαλαιωμένο Ευρωπαϊκό Μνημείο της χρονιάς.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ

Το μοναστήρι του Αγίου Φραγκίσκου χτίστηκε στις αρχές της εγκατάστασης των Βενετών στην Κρήτη.

Βρισκόταν στη θέση που είναι σήμερα το Αρχαιολογικό Μουσείο. Ήταν το πιο πλούσιο και μεγαλόπρεπο μοναστήρι της πόλης. Ξεπερνούσε σε ύψος όλα τα χτίρια γύρω του και ξεχώριζε από μακριά. Μέσα στο ναό υπήρχαν λείψανα του Τιμίου Σταυρού, η κάρα του Αγίου Στεφάνου, ο βραχίονας του Αγίου Συμεών και λείψανα από το χιτώνα του Αγίου Φραγκίσκου.

Η μονή καταστράφηκε από σεισμό το 1508 αλλά ξαναχτίστηκε με ακόμη πιο επιβλητική μορφή και πιο στέρεη κατασκευή αφού κατάφερε να αντέξει στον ισχυρό σεισμό του 1595. Ο ναός είχε ένα κλίτος, το οποίο τελείωνε σε εγκάρσια κάμαρα, ενώ η στέγη του ήταν ξύλινη με δύο γυρτά μέρη εκτός από το πρεσβυτέριο που είχε χτιστό θόλο. Ήταν τοιχογραφημένος με αγιογραφίες. Στο μοναστήρι ανατράφηκε ο Πέτρος Φίλαργος ο οποίος εκλέχτηκε πάπας το 1409, με το όνομα Αλέξανδρος ο Ε'. Από ευγνωμοσύνη βοήθησε στη διακόσμηση του μοναστηριού. Μεταξύ των άλλων έστειλε από τη Ρώμη και την κύρια πύλη του ναού η οποία ήταν εντυπωσιακή. Είχε ένα υπέρθυρο με επιστήλιο, που όπως λέει ο Gerola, ήταν σκαλισμένο με φυλλωτά κοσμήματα μέσα από τα οποία εξείχαν οι προτομές των Αποστόλων με την προτομή του Σωτήρα στην κορυφή.

Ο ναός ήταν ιδιαίτερα σημαντικός για τους κατοίκους του Χάνδακα και στη γιορτή του έτρεχε πλήθος προσκυνητών, τάσσοντας τα άρρωστα παιδιά τους στον Άγιο και ντύνοντάς τα για το λόγο αυτό με τη στολή του τάγματος των Φραγκισκανών. Τον Άγιο τιμούσαν και οι ορθόδοξοι, οι οποίοι έδιναν στο παιδιά τους το όνομα Φραγκίσκος και Φραγκιός από όπου και το συνηθισμένο επίθετο Φραγκιαδάκης και Φραγκιαδουλάκης.

Κατά την Τουρκοκρατία έγινε τζαμί. Κατέρρευσε από το σεισμό του 1856 και κατεδαφίστηκε ένα χρόνο αργότερα.

Η πύλη του μοναστηριού αποτελεί σήμερα τμήμα της βόρειας εισόδου του Δικαστικού Μεγάρου στην οδό Δικαιοσύνης.

ΚΡΗΝΕΣ

Οι Βενετοί τους πρώτους αιώνες της κυριαρχίας τους ήταν απασχολημένοι με τις αλλεπάλληλες επαναστάσεις και δεν ήταν δυνατόν να ασχοληθούν με το ζήτημα της ύδρευσης. Αρκέστηκαν να υδρεύονται κι αυτοί από τα βλυχά νερά των πηγαδιών και από δεξαμενές.

Αργότερα ο Μοροζίνι αξιοποιώντας τα νερά από τις πηγές του Γιούχτα, φτιάχνει υδραγωγείο μήκους 15 χιλιομέτρων και υδρεύει την πόλη του Χάνδακα. Το νερό ανήκε σε όλους τους κατοίκους.

Οι κρήνες που κατασκευάστηκαν την εποχή αυτή ήταν οι εξής:

Κρήνη Μοροζίνι

Κρήνη Μπέμπο

Κρήνη Σαγκρέντο

Κρήνη Πρίουλι

ΚΡΗΝΗ ΜΟΡΟΖΙΝΙ

Είναι από τα ωραιότερα βενετικά μνημεία του Χάνδακα και της Κρήτης γενικά και σώζεται σε πολύ καλή κατάσταση. Βρίσκεται στην πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου, απέναντι από τη Βασιλική του Αγίου Μάρκου, σχεδόν τέσσερις αιώνες.

Τα εγκαίνιά της έγιναν στις 25 Απριλίου 1628 -γιορτή του Αγίου Μάρκου, πολιούχου της πόλης- οπότε ο διψασμένος Χάνδακας είδε για πρώτη φορά να τρέχει άφθονο νερό από τα στόματα των λιονταριών.

Εμπνευστής του έργου ήταν ο Φραγκίσκος Μοροζίνι, που έδωσε στην κρήνη το όνομά του. Η κρήνη εδράζεται πάνω σε κυκλικό κρηπίδωμα με τρία διαζώματα. Ήταν ψηλότερα από το δάπεδο της πλατείας. Το οκτάλωβο σχήμα της δεξαμενής οφείλεται στην αύξηση της περιφέρειάς της, για να παίρνουν νερό περισσότεροι άνθρωποι. Στο κάθε ημικόκλιο μπορούν να σταθούν πέντε, δηλαδή σ' όλη την κρήνη σαράντα άτομα συγχρόνως, να βουτήξουν τα δοχεία τους και να τα γεμίσουν. Βρύσες (κρουνοί) δεν υπήρχαν. Τα θέματα των ανάγλυφων παραστάσεων στους λοβούς, είναι παρμένα από την ελληνική μυθολογία και κυρίως από το θαλασσινό κόσμο. (Τρίτωνες, δελφίνια, ιππόκαμποι, νεράιδες, θαλασσινοί θεοί, δαίμονες). Στο κέντρο του κάθε λοβού είναι το οικόσημο του Δόγη, του Μοροζίνι, του Δούκα και των Συμβούλων του. Πάνω στο οκτάστηλο βάθρο, κάθονται αντίνωτα σε συνηθισμένη στάση, τέσσερα λιοντάρια και το νερό που είναι στη λεκάνη που στηρίζουν τα ίδια, τρέχει από τα στόματά τους. Τρέχει επίσης και από τις τέσσερις μαστοειδείς οπές ανάμεσα στα λιοντάρια.

Όπως φαίνεται στο μετάλλιο που έκοψε ο Μοροζίνι, με την ευκαιρία των εγκαινίων, είχε τοποθετηθεί πάνω από την κρήνη άγαλμα του Ποσειδώνα. Το άγαλμα αυτό δε σώζεται σήμερα. Καταστράφηκε από τους Τούρκους ή από σεισμό.

Το 1847 οι Τούρκοι άλλαξαν τη μορφή της κρήνης προσθέτοντας στο χείλος της οκτάλωβης λεκάνης, μαρμάρινες κολόνες που περιβάλλονταν στην κορυφή με μαρμάρινη ταινία πάνω στην οποία είναι γραμμένο με επίχρυσα γράμματα "Συντριβάνι Αμπντούλ Μετζίτ". Επίσης τρύπησαν τους λοβούς και τοποθέτησαν βρύσες, καταστρέφοντας τα ανάγλυφα.

Το 1900 το μνημείο αποκαταστάθηκε στην αρχική του μορφή.

ΚΡΗΝΗ ΜΠΕΜΠΟ

Είναι μια από τις ωραιότερες και φημισμένες κρήνες του Χάνδακα. Βρισκόταν στην πλατεία του ναού του Σωτήρος, σημερινή πλατεία Κορνάρου. Κατασκευάστηκε από το Ματθαίο Μπέμπο μεταξύ των ετών 1552 και 1554. Ο Ματθαίο Μπέμπο ήταν ο πρώτος που κατόρθωσε να διοχετεύσει πηγαίο νερό με υδραγωγείο στο Χάνδακα.

Η κρήνη σώζεται στη θέση της ακέραια, στολισμένη με οικόσημο του οίκου του τότε δούκα Αλβίζε Γκρίτι και των συμβούλων του Ιωάννη Τιέπολο, Γεωργίου Έμο και Πέτρο Μαρίνο Ντιέντο. Χαρακτηριστικό στολίδι της κρήνης είναι το ακέφαλο άγαλμα κάποιου Ρωμαίου αξιωματούχου, που μεταφέρθηκε στο Χάνδακα από την Ιεράπετρα όπου βρέθηκε.

Η κρήνη συνδυάζει αναγεννησιακά και γοτθικά διακοσμητικά στοιχεία, ενώ σε δεύτερη χρήση ήταν η μαρμάρινη λεκάνη που συνέλεγε νερό και πρέπει να ήταν αρχικά ρωμαϊκή σαρκοφάγος. Η κρήνη είχε αέτωμα που δυστυχώς αφαιρέθηκε. Το 1938 αφαιρέθηκε και η συλλεκτήρια δεξαμενή στην οποία είχε εντοιχιστεί η κρήνη για να διαμορφωθεί η πλατεία.

ΚΡΗΝΗ ΣΑΓΚΡΕΝΤΟ

Η κρήνη Σαγκρέντο χτίστηκε από το Δούκα της Κρήτης Ιωάννη Σαγκρέντο, μεταξύ των ετών 1602 και 1604 μ.Χ. για να υδρεύονται οι ευγενείς που συγκεντρώνονται στη Λότζια. Το νερό έφτανε στην κρήνη από την Καινούρια Πόρτα. Βρίσκεται στο δεξιό μέρος του στενού δρόμου που οδηγεί από την οδό της 25ης Αυγούστου στην πλατεία του Αγίου Τίτου, εντοιχισμένη στο βόρειο τοίχο της Λότζια.

Η κρήνη αποτελούνταν από ένα ανάγλυφο και πιθανότατα μια γούρνα. Το ανάγλυφο, μισοκατεστραμένο σήμερα, είναι

κατασκευασμένο από πορόλιθο και παριστάνει μια γυναικεία μορφή η οποία κρατά στο δεξί της χέρι ένα ρόπαλο και στο αριστερό μια ασπίδα. Η μορφή στέκεται ανάμεσα σε δύο ιωνικού ρυθμού κίονες και φέρει πάνω από το κεφάλι σε κυκλική διάταξη την επιγραφή "Cura Sagredi profluit ista ducis" δηλ. με τη φροντίδα του Σαγκρέντο ρέει αυτό το νερό. Η γούρνα αρχικά χρησίμευε ως σαρκοφάγος. Είχε μπροστά δύο ανάγλυφα μεγάλα ρόδα, δυο παραστάσεις που παριστάνουν τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου και στη μέση πρόσωπο επί θρόνου, πάνω σε επιφάνεια κοσμημένη με κρίνα. Στο χείλος της γούρνας ήταν επιγραφή του 16ου αιώνα.

Η γούρνα βρέθηκε κοντά στη Λότζια. Σήμερα δε σώζεται επειδή καταστράφηκε από τους βομβαρδισμούς κατά τη διάρκεια του πολέμου.

ΚΡΗΝΗ ΠΡΙΟΥΛΙ

Η κρήνη Πρίουλι βρίσκεται λίγα βήματα από το νότο της Πύλης του Δερματά και πίσω από το σημερινό Μποδοσάκειο Δημοτικό Σχολείο. Το όνομά της το πήρε από τον κατασκευαστή της, το Γενικό Προβλεπτή Αντόνιο Πρίουλι. Είναι επίσης γνωστή με το όνομα "Fontana nuona". Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ονομάστηκε Κρήνη του Δελημάρκου. Έτσι είναι γνωστή σήμερα.

Η κατασκευή της έγινε το 1666 μ.Χ. όπως αναφέρεται στην επιγραφή που υπάρχει με τη χρονολογία MDCLXVI (1666). Οι Τούρκοι, που το διάστημα εκείνο πολιορκούσαν το Χάνδακα, είχαν κόψει τον αγωγό της κρήνης του Μοροζίνι. Έτσι η πόλη βασανιζόταν από έλλειψη νερού. Τότε ο Αντόνιο Πρίουλι βρήκε μία φλέβα νερού μέσα στην τάφρο, απέναντι στον προμαχώνα Βηθλεέμ. Το νερό το διοχέτευσε απέναντι στην Πύλη Δερματά, όπου έκτισε την κρήνη που σώζεται και σήμερα.

Το καταστόλιστο μνημείο στέφεται από ένα τριγωνικό αέτωμα και φέρει κίονες και πεσσούς με περίτεχνα κιονόκρανα. Δύο μικρές μακρόστενες κόγχες ανοίγονται στα αριστερά και στα δεξιά, ενώ στο κέντρο δεσπόζει μια πλάκα με τουρκική επιγραφή, στην οποία μνημονεύεται ο φιλόanthρωπος Χουσεΐν Γαζή Πασάς, ο οποίος φρόντισε να διοχετεύσει και πάλι νερό σ' αυτήν την κρήνη.

Ruga Maistra

Το Ευρωπαϊκό Πρόσωπο Του Ηρακλείου

Είναι για πολλούς λόγους τα interna corporis της πόλης του Ηρακλείου, αυτός ο δρόμος, από τότε που τον αιματοκύλισαν χωρίς αιτία οι Βασιβουζούκοι, στις 25 Αυγούστου 1898, ημέρα της εορτής του Αγίου Τίτου. Και δεν έμεινε λίθος επί λίθου.

Η Ruga Maistra βλέπει όπως είναι φυσικό, στο Μαΐστρο.

Βασιβουζούκοι ήταν μια φάρα Τούρκων, που τους είχαν για κατανάλωση οι ίδιοι οι Τούρκοι, και τους έριχναν στη «φωτιά», σαν φτηνό κρέας, όπως έκαναν και στην Κωνσταντινούπολη. Μόνο, που εδώ, φαίνεται πως η φωτιά ήταν πάνω από τα μέτρα τους.

Για την ακρίβεια, η λέξη «βασιβουζούκος» είναι σύνθετη από την τουρκική λέξη «μπας», που σημαίνει «κεφάλι» και τη λέξη «μποζούκ», που θα πει «χαλασμένος». Συνεπώς, βασιβουζούκος, στην κυριολεξία θα πει «χαλασμένο κεφάλι», με όλα τα επακόλουθα.

Η περιοχή του Ενετικού λιμανιού, με το θαλασσινό φρούριο του Κούλε (το Rocca al mare των Ενετών) στο βάθος. Από κάπου εδώ, που ήταν η Πύλη του Μόλου, άρχισαν τα επεισόδια και οι σφαγές, στις 25 Αυγούστου 1898 και από αυτό το σημείο αρχίζει και η Ruga Maistra-25^{ης} Αυγούστου.

Σε αυτό το δρόμο, που έχει σήμερα το όνομα «**25^{ης} Αυγούστου**», για να θυμίζει το μακελειό, κέρδισε με αίμα η Κρήτη την ελευθερία της από τους Τούρκους.

Αφορμή των επεισοδίων, που ξέσπασαν, με πρωταγωνιστές τους βασιβουζούκους ήταν ο διορισμός από τους Άγγλους ενός Έλληνα, χριστιανού, του Στυλιανού Αλεξίου, στο Φορολογικό Γραφείο (Τελωνείο) του λιμανιού.

Από τα προηγούμενα χρόνια, η Κρήτη έβραζε από εξεγέρσεις, γεγονός που έφερε στο νησί τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία), το 1897, ως εγγυήτριες, μετά την επανάσταση του 1896, εναντίον των Τούρκων.

Με εντολή των τριών Δυνάμεων, ένα απόσπασμα του Αγγλικού Ναυτικού, το πρωί της 25^{ης} Αυγούστου 1898, συνόδευε τον Στυλιανό Αλεξίου για την εγκατάστασή του στο Τελωνείο, όταν δέχτηκε την επίθεση των βασιβουζούκων και μέσα σε λίγη ώρα η σύγκρουση έγινε αιματοκύλισμα.

Η «25^{ης} Αυγούστου», η Ruga Maistra των Ενετών ή η «Βεζίρ Τσαρσί» των Τούρκων, όπως είναι σήμερα, ένας από τους πιο τουριστικούς δρόμους του Ηρακλείου.

Η Ruga Maistra των Ενετών, που οι Τούρκοι την είχαν μετονομάσει σε Βεζίρ Τσαρσί, παραδόθηκε στις φλόγες, αφού προηγουμένως οι βασιβουζούκοι λεηλάτησαν τα πάντα, μαγαζιά και σπίτια, ενώ η καταστροφική μανία τους ξέσπασε και πάνω στα μνημεία, που υπήρχαν σε αυτό το δρόμο. Το μόνο κτήριο, που φαίνεται να γλίτωσε από τη μανία τους ήταν η Βασιλική του Αγίου Τίτου, που την είχαν μετατρέψει σε τζαμί, το Βεζίρ Τζαμί, όπως το έλεγαν και εξ αιτίας του πήρε και η Ruga Maistra των Ενετών, το όνομα Βεζίρ Τσαρσί, στα χρόνια της τουρκοκρατίας, μέχρι που τα αιματηρά γεγονότα της άλλαξαν πάλι το όνομα σε οδό «Μαρτύρων 25^{ης} Αυγούστου». Σήμερα έχει απαλειφθεί από τις πινακίδες του δρόμου η λέξη «Μαρτύρων» και μένει μόνο το «25^{ης} Αυγούστου».

Ο απολογισμός του φοβερού αιματοκυλίσματος ήταν 200 Κρητικοί νεκροί και 18 Άγγλοι της Φρουράς, που πήγε να εγκαταστήσει τον Στυλιανό Αλεξίου στο Τελωνείο. Εκατοντάδες ήταν και οι τραυματίες.

Είναι χαρακτηριστική η περιγραφή που σώζεται από το ρεπορτάζ μιας εφημερίδας εκείνης της εποχής: **«... ή εικόν του Ηρακλείου! Φρικαλέα, αγρία, οδυνηρά. Οδυνηροτέρα, ότι οι εν δοκιμασίαις διελθόντες τον βίον αυτών εσφάγησαν υπό την σκιάν τεσσάρων ευρωπαϊκών σημαιών... ».**

Τα επεισόδια ξέσπασαν στην περιοχή της Ενετικής Πύλης του Μόλου. Εκεί έγιναν και οι σφαγές. Σήμερα η πύλη αυτή δεν υπάρχει, γιατί την ανατίναξαν οι Άγγλοι.

Η θέα προς το Ενετικό λιμάνι και την πόλη του Ηρακλείου από τους προμαχώνες του Rocca al Mare (Κούλες).

Αρχηγός των βασιβουζούκων που προκάλεσαν τις ταραχές ήταν ο διαβόητος Αλή Ούμπασης, που μετά το μακελειό, με δική του εντολή έβαλαν φωτιά σε σπίτια και καταστήματα του Βεζίρ Τσαρσί (της Ruga Maistra), καταστρέφοντας τα πάντα.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις αντέδρασαν άμεσα. Έστησαν αγχόνες και κρέμασαν 17 Τούρκους, από τους πρωταίτιους των επεισοδίων, άλλους επί τόπου και άλλους, στα κατάρτια ενός πλοίου του Αγγλικού Πολεμικού Ναυτικού, του ιστιοφόρου «Αφροδίτη», στο οποίο είχαν φυλακιστεί αρκετοί από τους συλληφθέντες. Κάνει εντύπωση το γεγονός ότι οι Άγγλοι ανέβασαν στην κρεμάλα 18 Τούρκους, όσοι ακριβώς ήταν και οι Άγγλοι που σκοτώθηκαν στα επεισόδια αυτού του δρόμου. Από τους πρώτους απαγχονίστηκε ο Αλή Ούμπασης, αρχηγός των βασιβουζούκων, στις αγχόνες που στήθηκαν επί τόπου, στη Ruga Maistra.

Η άμεση αντίδραση των Μεγάλων Δυνάμεων και οι απαγχονισμοί, προκάλεσαν αίσθηση, τόσο στην Κρήτη, όσο και στην Ευρώπη, ενώ η Τουρκία είχε καταλάβει ότι το παιχνίδι γι' αυτήν είχε οριστικά

χαθεί στην Κρήτη. Μια ισχυρή μοίρα του Αγγλικού στόλου, με Ναύαρχο τον Νοέλ, κατέπλευσε στο λιμάνι του Ηρακλείου και έδωσε εντολή να αποχωρήσει ο τουρκικός στρατός τόσο από το Ηράκλειο, όσο και από όλα τα άλλα φρούρια της Κρήτης. Δυο μήνες αργότερα, στις 2 Νοεμβρίου 1898 και ο τελευταίος Τούρκος είχε εγκαταλείψει το Κρητικό έδαφος.

Το πρώτο μέλημα των τριών Μεγάλων Δυνάμεων ήταν να αποκαταστήσουν τη Ruga Maistra, που είχε καταστραφεί εντελώς. Σχεδιάστηκε έτσι η ανοικοδόμησή της κατά τρόπο που να μη θυμίζει σε τίποτε την όψη που της είχαν προσδώσει οι Τούρκοι. Ο δρόμος Βεζίρ Τσαρσί (Δρόμος του Βεζίρη), δεν αρκούσε να αλλάξει όνομα, έπρεπε να αλλάξει και όψη, αποπνέοντας εκ νέου αυτό που απέπνεε η Ruga Maistra των Ενετών, ένα αέρα ευρωπαϊκό. Είναι άλλωστε η εποχή, που η Κρήτη και το Ηράκλειο αρχίζουν να δείχνουν το Μινωικό τους πρόσωπο, αποκωδικοποιώντας έτσι τους μύθους, που ήθελαν αυτό το νοτιοανατολικό κομμάτι της Μεσογείου να είναι η μήτρα του Ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Είκοσι χρόνια πριν από αυτά τα επεισόδια στη Ruga Maistra, ένας εύπορος Ηρακλειώτης, ο Μίνως Καλοκαιρινός, επιχειρεί το 1878 την πρώτη εκτεταμένη ανασκαφή στην περιοχή της Κνωσού και έφερε στο φως τις δυτικές αποθήκες του Ανακτόρου, με τους μεγάλους πίθους. Δώδεκα χρόνια αργότερα, το 1900, ο sir Arthur Evans θα φέρει στο φως ανασκαφικά ολόκληρο το ανάκτορο της Κνωσού.

Η ανοικοδομημένη Ruga Maistra αποκτά ένα ευρωπαϊκό πρόσωπο, με εξαιρετική φινέτσα από τα νεοκλασικά κτήρια. Ο δρόμος αυτός φιλοξενεί ένα αρχιτεκτονικό θαύμα, αλλάζοντας εντελώς πρόσωπο. Τα νέα αρχιτεκτονήματα αγκαλιάζουν με μαεστρία τα υπέροχα κτίσματα των Ενετών, τη Λότζια, τον ναό του Αγ.Τίτου,τη Βασιλική

του Αγίου Μάρκου και την Κρήνη Μοροζίνι, που συνυπάρχουν σ' αυτό το δρόμο.

Τα υπέροχα νεοκλασικά κτήρια είναι η «ταυτότητα» αυτού του δρόμου, μαζί με τα Ενετικά Μνημεία, που υπάρχουν κατά μήκος του.

Η Ruga Maistra (Βεζίρ Τσαρσί) που θα μετονομαστεί αργότερα σε οδό «Μαρτύρων 25^{ης} Αυγούστου» είναι η ραχοκοκαλιά της εντός των τειχών Ενετικής πόλης του Ηρακλείου. Αρχίζει από το Ενετικό λιμάνι, που βρίσκεται στη βάση του τριγώνου που σχηματίζουν τα τείχη της οχύρωσης του Χάνδακα (Ηρακλείου) και φτάνει στην καρδιά της πόλης, στο Μειντάνι, στο κεντρικό ακόμη και σήμερα σταυροδρόμι του Ηρακλείου, εκεί ακριβώς που χτυπούσε η καρδιά και της Ενετικής πόλης, στην Πλατεία των Σιτηρών (την Piazza delle Biade) με το παλάτι του Δούκα, που σήμερα δε υπάρχει.

Σήμερα, όλα αυτά τα κτήρια που οικοδομήθηκαν μετά το μακελειό του 1898 έχουν ανακαινιστεί και φιλοξενούν γραφεία τραπεζών, ταξιδιωτικών γραφείων και καταστήματα. Εξακολουθεί να είναι και

σήμερα, όπως ήταν πάντοτε, ένας εμπορικός δρόμος, μόνο που έχει πεζοδρομηθεί και μπορεί πια καθένας να αποθαυμάζει με την ησυχία του τα υπέροχα κτήρια, που σηματοδοτούν με μοναδικό τρόπο την πρόσφατη ιστορία του Ηρακλείου και που αυτές τις μέρες τιμάει την 112^η επέτειο της μεγάλης σφαγής, που οδήγησε στην ελευθερία της Κρήτης.

Τα Λιοντάρια του Μοροζίνι

Όσα ονόματα κι αν έχει αλλάξει αυτή η πλατεία, στην καρδιά της πόλης του Ηρακλείου, στην Κρήτη, αυτό που της μένει και με αυτό την ξέρει όλος ο κόσμος, είναι: «Τα Λιοντάρια».

Ένα από τα ωραιότερα βενετσιάνικα μνημεία του Ηρακλείου, διατηρημένο σε εξαιρετική κατάσταση, είναι η Κρήνη Μοροζίνη, με τα λιοντάρια, που βρίσκεται στο κέντρο της πλατείας.

Το βενετσιάνικο όνομα της πλατείας ήταν Piazza delle Biade (πλατεία των σιτηρών). Σήμερα, το επίσημό της όνομα είναι: Πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου, ωστόσο κανείς δεν τη λέει ποτέ με το όνομά της.

Η πλατεία με το συντριβάνι των λιονταριών βρίσκεται μπροστά από τη βασιλική του Αγίου Μάρκου και ο αρχιτέκτονας που τη σχεδίασε βασίστηκε στο στυλ που έχει η Πλατεία του Αγίου Μάρκου, στη Βενετία.

Τα λιοντάρια του Μοροζίνι ξεδίψασαν το Ηράκλειο και σήμερα είναι ένα από τα ωραιότερα Ενετικά μνημεία στη Μεσόγειο.

Είναι επίσης πολύ κοντά σε ένα ακόμη σημαντικό βενετσιάνικο μνημείο, τη Loggia (σημερινό Δημαρχείο), ενώ το Largo που υπάρχει μπροστά από τη Loggia ενώνεται με την πλατεία των Λιονταριών.

Τα εγκαίνια της Κρήνης Μοροζίνι έγιναν στις 25 Απριλίου του 1628, ημέρα της εορτής του Αγίου Μάρκου, πολιούχου, τότε του Ηρακλείου.

Η Κρήνη Μοροζίνι είναι η κατάληξη ενός σημαντικού υδρευτικού έργου, του 17^{ου} αιώνα, που έφερε πόσιμο νερό από τις βόρειες υπώρειες του Γιούχτα στο Ηράκλειο, που μέχρι τότε υδρευόταν από πηγάδια. Η ιδέα για την κατασκευή αυτού του υδραγωγείου, όπως και της Κρήνης, ήταν του τότε Ενετού Προβλεπτή της Κρήτης, Φραγκίσκου Μοροζίνη.

Η Κρήνη Μοροζίνη, όπως είναι σήμερα, μετά τον καθαρισμό και τη συντήρησή της.

Το ελαφρά υπερυψωμένο κρηπίδωμα της Κρήνης είναι κυκλικό και πάνω του εδράζεται η μεγάλη δεξαμενή (στέρνα) με τους οκτώ λοβούς σε σχήματα ημικυκλίων, που έχουν ανάγλυφες παραστάσεις με μυθολογικά θέματα. Τρίτωνες, έρωτες, ιππόκαμποι δελφίνια,

θαλασσινοί δαίμονες, αλλά και θεότητες, συμπληρώνουν το ανάγλυφο μυθολόγιο της Κρήνης.

Στους ίδιους λοβούς υπάρχουν και τα οικόσημα του Δόγη, του Μοροζίνι, του Δούκα και των συμβούλων του (των consilieri).

Πάνω από την οκτάλοβη δεξαμενή υπάρχει ένα βάθρο που φιλοξενεί τέσσερα λιοντάρια και από το στόμα τους τρέχει νερό, για να γεμίζει η δεξαμενή. Σύμφωνα με μια παλιά περιγραφή της Κρήνης Μοροζίνη οι τέσσερις λέοντες **«εξέρουγον το ύδωρ εκ των στομάτων των»**, ενώ στις πλάτες τους στηριζόταν μια μεγάλη λεκάνη **«εν τω μέσω της οποίας ίστατο άγαλμα Τριαινοφόρου Ποσειδώνος με πίδακα πιθανώς»**.

Ένα από τα διασημότερα μνημεία της πόλης του Ηρακλείου, η Κρήνη Μοροζίνι δέχεται πολλά φωτογραφικά κλικ.

Για το άγαλμα του Ποσειδώνα, που αναφέρεται στην περιγραφή αυτή, υπάρχει και ένα ακόμη στοιχείο που πιστοποιεί την ύπαρξή του στην Κρήνη, την εποχή της κατασκευής της. Είναι το αναμνηστικό μετάλλιο που κυκλοφόρησε ο Μοροζίνι, με την ευκαιρία των εγκαινίων του έργου της ύδρευσης του Ηρακλείου, αλλά και της Κρήνης. Εκεί εικονίζεται πάνω από τα λιοντάρια ένα άγαλμα του Ποσειδώνα, που έχει, ωστόσο, καταστραφεί και δεν υπάρχει κανένα ίχνος του σήμερα.

Αυτά τα τέσσερα λιοντάρια καθόρισαν με την παρουσία τους εκεί και το όνομα της Κρήνης, όπως και της πλατείας: «Η Κρήνη με τα Λιοντάρια», «Στα Λιοντάρια», «Η πλατεία με τα Λιοντάρια» είναι κάποιες από τις ονομασίες που επικράτησαν αντί των επίσημων ονομασιών: «Κρήνη Μοροζίνι» και «Πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου».

Η κατασκευή του υδρευτικού έργου (είχε μήκος 15 χιλιόμετρα) και της Κρήνης, που σχεδίασε ο Μοροζίνι, ολοκληρώθηκε μέσα σε 14 μήνες, από τους μηχανικούς Zorzi Corner, Raffaello Monnani και Francesco Basilicata.

Ετσι, μπήκε τέλος στο μαρτύριο της λειψυδρίας, που βασάνιζε τους κατοίκους του Ηρακλείου. Μέχρι το 1639 οι κάτοικοι της πόλης έπιναν νερό από 1270 πηγάδια, που το νερό τους ήταν υφάλμυρο και από 273 δεξαμενές, που δεν μπορούσαν, ωστόσο να καλύψουν τις ανάγκες της πόλης.

Η Κρήνη άλλαξε κατά καιρούς μορφές, κυρίως την περίοδο της τουρκοκρατίας, όμως στις 29 Μαΐου του 1900, το Δημοτικό Συμβούλιο Ηρακλείου αποφάσισε **«ίνα το εις την πλατείαν Αμπάρ Αλτί (ήταν η τουρκική ονομασία της πλατείας) ενετικόν αναβρυτήριον αποκατασταθεί εις την αρχικήν του κατάστασιν, αφαιρουμένων των προσθέτων στηλών και κιγκλιδωμάτων, άτινα είναι μεταγενεστέρας εποχής και ασκημίζουν το αναβρυτήριον».**

Ετσι, η Κρήνη Μοροζίνη αποκαταστάθηκε στην πραγματική της, αρχική μορφή, ενώ πρόσφατα έγινε μια εκ βάθρων συντήρηση και καθαρισμός του μνημείου από τους συντηρητές της 28ης Εφορίας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στο Ρέθυμνο.

Την εποχή της Ενετοκρατίας, (13ος-17ος αιώνας) στο χώρο αυτής της πλατείας είχε κτιστεί το παλάτι του Ενετού Δούκα, το Palazzo Ducale, που ήταν πολυώροφο και καταλάμβανε ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο. Απέναντι από το Palazzo Ducale υπήρχαν οι σιταποθήκες, ένα μακρόστενο, τριώροφο κτίριο, με θολωτούς χώρους στο ισόγειό του. Μπροστά από αυτό το κτίριο, που έβλεπε και αυτό στην πλατεία, γινόταν το παζάρι των δημητριακών και γι' αυτό τότε η πλατεία λεγόταν Πλατεία των Σιτηρών (Piazza delle Biande).

Σήμερα, η άλλοτε Piazza delle Biande, ή Πλατεία Αμπάρ Αλτί, ή Πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου, ή απλά «Τα Λιοντάρια», είναι μια από τις πιο πολύβουες και πολυσύχναστες πλατείες του Ηρακλείου, χειμώνα-καλοκαίρι, αλλά και ένα από τα αξιοθέατα της πόλης για τους χιλιάδες των ξένων επισκεπτών της.

ΕΝΕΤΙΚΑ ΤΕΙΧΗ

Στη θέση της σημερινής πόλης του Ηρακλείου υπήρχε στην αρχαιότητα το ομώνυμο λιμάνι της Κνωσού, το οποίο αναφέρεται από το Στράβωνα (Χ, 476, 7). Ο οικισμός εξακολούθησε να υφίσταται με το ίδιο όνομα ως τους πρώιμους βυζαντινούς χρόνους, οπότε εμφανίστηκε και η ονομασία "Κάστρο", λόγω της ύπαρξης οχύρωσης. Το 827/8 το Ηράκλειο καταλήφθηκε από τους Άραβες της Ανδαλουσίας με αρχηγό τον Abu Hafs Omar. Οι κατακτητές βελτίωσαν σημαντικά την προϋπάρχουσα οχύρωση και την ενίσχυσαν με τάφρο. Έτσι το Ηράκλειο την εποχή αυτή έλαβε

την ονομασία Rabdh Al Khandaq, δηλαδή "Φρούριο της Τάφρου". Από την ονομασία αυτή προέκυψαν το όνομα "Χάνδαξ", που απαντά στη δεύτερη βυζαντινή περίοδο, και το όνομα "Candia" που ήταν σε χρήση την περίοδο της Ενετοκρατίας. Το 961 τα βυζαντινά στρατεύματα με επικεφαλής το Νικηφόρο Φωκά κατάφεραν να ανακτήσουν το νησί και την πόλη μετά από 135 χρόνια αραβικής κατοχής. Η πόλη γνώρισε εκτεταμένη καταστροφή, αλλά η οχύρωση δεν κατεδαφίστηκε πλήρως, όπως υποστηρίχθηκε παλαιότερα, γιατί λείψανά της έχουν εντοπιστεί κατά την αρχαιολογική έρευνα. Ακολούθησε μια αποτυχημένη απόπειρα του Νικηφόρου Φωκά να μεταφέρει την πρωτεύουσα νότια του Χάνδακα, σε απόκρημνο λόφο τον οποίο οχύρωσε με φρούριο, γνωστό ως "Τέμενος". Η πόλη του Χάνδακα γρήγορα ανέκαμψε από την καταστροφή, ανοικοδομήθηκε και έγινε ξανά το διοικητικό και θρησκευτικό κέντρο του νησιού. Τις παραμονές της Δ΄ Σταυροφορίας η Κρήτη παραχωρήθηκε ως αντάλλαγμα από τον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Αλέξιο Άγγελο στον μαρκίωνα του Μομφερράτου Βονιφάτιο, ο οποίος με τη σειρά του στις 12/8/2004 την εκχώρησε με συνθήκη ("Refutatio Cretae") στους Ενετούς. Οι τελευταίοι δεν εγκαταστάθηκαν αμέσως στο νησί, με αποτέλεσμα το 1206 γενουάτες πειρατές με αρχηγό τον Ερρίκο Pescatore να καταλάβουν μεγάλο τμήμα του μαζί με το Χάνδακα. Η κατοχή των Ενετών στο νησί δεν οριστικοποιήθηκε παρά στα 1211. Στο Χάνδακα εγκαταστάθηκε ο Δούκας του Βασιλείου της Κρήτης. Τα βυζαντινά τείχη της πόλης είχαν πιθανόν ήδη ανακαινιστεί από τον Pescatore. Ωστόσο μετά την καταστολή των εσωτερικών επαναστάσεων και την εμφάνιση της οθωμανικής απειλής, οι Ενετοί αποφάσισαν να ασχοληθούν με τη βελτίωση των οχυρώσεων. Στο διάστημα που είχε μεσολαβήσει, οι κάτοικοι των βούργων της βυζαντινής περιόδου, δηλαδή των προαστείων, αυξήθηκαν σημαντικά σε αριθμό, με αποτέλεσμα να αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού, που δεν μπορούσε να παραμένει χωρίς οχυρωματική προστασία. Έτσι αποφασίστηκε να

εγκαταλειφθεί το βυζαντινό τείχος και η αμυντική προστασία της πόλης σχεδιάστηκε από την αρχή. Στο μεγαλόπνοο και χρονοβόρο αυτό έργο συνεργάστηκαν πολυάριθμοι μηχανικοί σταλμένοι από τη Βενετία, αλλά κύριος εμπνευστής του υπήρξε ο διασημότερος στρατιωτικός μηχανικός της Βενετίας, ο Michele Sanmicheli. Η οθωμανική κατάκτηση της Κρήτης άρχισε στα 1645 με την κατάληψη των Χανίων. Το επόμενο έτος έπεσε στα χέρια των Οθωμανών και το Ρέθυμνο. Το 1648 τα οθωμανικά στρατεύματα εμφανίστηκαν μπροστά στα τείχη του Χάνδακα. Η πολιορκία του ισχυρού οχυρού υπήρξε μοναδική σε διάρκεια στην παγκόσμια ιστορία, αφού κράτησε 21 ολόκληρα χρόνια. Τελευταίος υπερασπιστής του ο Φραγκίσκος Morosini με τη συνδρομή των ντόπιων κατοίκων και λίγων επικουρικών δυνάμεων σταλμένων από τον πάπα, τους Ιωαννίτες ιππότες, την Ισπανία, τη Γαλλία και το Δούκα της Σαβοΐας. Καθοριστικό ρόλο στην άλωση της πόλης έπαιξε η προδοτική στάση του συνταγματάρχη του μηχανικού Andrea Barozzi, ο οποίος αποκάλυψε στον εχθρό τα αδύνατα σημεία των οχυρώσεων. Ο Morosini αναγκάστηκε να συνθηκολογήσει στις 16 Σεπτεμβρίου 1669, μετά από επίπονες διαπραγματεύσεις με το βεζίρη Αχμέτ Κιοπρουλή. Η οθωμανική κατάκτηση ανέκοψε την πορεία ανάπτυξης του νησιού και την άνθιση της κρητικής αναγέννησης στα γράμματα και τις τέχνες, οδήγησε στη συρρίκνωση του πληθυσμού και στην παρακμή των αστικών κέντρων. Τριάντα χρόνια μετά την κατάκτησή του ο Χάνδακας, το Μεγάλο Κάστρο, χαρακτηριζόταν από τους περιηγητές ως “λείψανο πόλεως”.

Η οχύρωση της πρώτης βυζαντινής περιόδου πρέπει να περιοριζόταν στο τμήμα της σημερινής πόλης γύρω από την Κρήνη Μοροζίνι και έως την οδό Δουκός Μποφώρ. Το τείχος της αραβοκρατίας, ευρύτερο, ήταν αρκετά ισχυρό, με λίθινη κρηπίδα και ανωδομή από πλίνθους. Είχε κυκλικούς πύργους και ευθύγραμμα μεταπύργια τμήματα. Στην εξωτερική του πλευρά

διαμορφωνόταν τάφος. Ίχνη της κρηπίδας του έχουν εντοπιστεί σε αρκετά σημεία της πόλης, και κυρίως κατά μήκος της οδού Δαιδάλου, στα θεμέλια της οχύρωσης της δεύτερης βυζαντινής περιόδου.

Τα επιβλητικά τείχη της περιόδου της Ενετοκρατίας άρχισαν να κατασκευάζονται στα 1462 και η οικοδόμησή τους διήρκεσε σχεδόν ως την άλωσή τους. Σήμερα είναι το καλύτερα διατηρημένο οχυρωματικό έργο στη Μεσόγειο. Παρουσίαζαν την πιο εξελιγμένη εκδοχή της οχυρωματικής τέχνης της εποχής τους και ήταν τόσο ισχυρά, ώστε άντεξαν αλώβητα την εικοσαετή πολιορκία από το στρατό της οθωμανικής αυτοκρατορίας, τον ισχυρότερο του τότε κόσμου.

Στην πραγματικότητα δεν θα είχαν πέσει ποτέ χωρίς την προδοσία του Α. Barozzi που οδήγησε στην παράδοση της πόλης. Η εισαγωγή της χρήσης πυροβόλων όπλων επέβαλε την αλλαγή του σχεδιασμού των οχυρώσεων.

Η σημερινή μορφή των τειχών του Χάνδακα οφείλεται σε πρωτοποριακό σχεδιασμό των ενετών μηχανικών του 16ου αι.

Ο οχυρωματικός περίβολος, συνολικού μήκους 7 χλμ., έχει σχήμα τριγώνου, με τη βάση προς τη θάλασσα, και αποτελεί ουσιαστικά ένα τεράστιο ανάχωμα.

Η καθαίρεση του εδάφους σε μεγάλο βάθος περιμετρικά του περιβόλου δημιούργησε την τάφρο που περιβάλλει από ξηράς την οχύρωση.

Το χώμα που αφαιρέθηκε από την τάφρο χρησιμοποιήθηκε στη δημιουργία ενός ψηλού αναχώματος με κεκλιμένη εξωτερική παρειά, η οποία επενδύθηκε με μικρούς πελεκημένους ασβεστόλιθους (scarpa).

Η διάταξη αυτή αποσκοπούσε στην καλύτερη απόσβεση των βολών των πυροβόλων και στη μεγαλύτερη στατική επάρκεια. Δυστυχώς το χώμα στο εσωτερικό του αναχώματος δεν συμπίεστηκε αρκετά, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται σήμερα αρκετά στατικά προβλήματα.

Η ένωση της σκάρπας με το παραπέτο τονιζόταν με λίθινο cordone. Η μεγάλη ωστόσο καινοτομία στο σχεδιασμό του τείχους του Χάνδακα ήταν το σύστημα των προμαχώνων και αντιπρομαχώνων που κάλυπτε το χερσαίο τμήμα.

Υπήρχαν συνολικά επτά προμαχώνες (Sabbionera, Vitturi, Ιησού, Martinengo, Βηθλεέμ, Παντοκράτορα και Αγίου Ανδρέα) που προεξείχαν από το τείχος ανά αποστάσεις και ήταν καρδιόσχημοι στη μορφή. Κάθε προμαχώνας ενωνόταν με το τείχος με ένα λαιμό που διέθετε σε κάθε του πλευρά από μια πλατεία σε χαμηλότερο επίπεδο, με δύο θυρίδες για τα πυροβόλα.

Το πυροβόλο της εσωτερικής θυρίδας έβαλε πλάγια και σε απόσταση, ενώ εκείνο της εξωτερικής κάλυπτε την περιοχή μπροστά στα τείχη. Για την καλύτερη εποπτεία της περιοχής, διαμορφώθηκαν επιπρομαχώνες σε μορφή κολουρης πυραμίδας. Μια κεκλιμένη δίοδος χρησίμευε στην μεταφορά των πυροβόλων από το επίπεδο του εδάφους ως τις πλατείες και τους επιπρομαχώνες.

Οι πύλες, συνολικά τέσσερις (του Μώλου, του Αγίου Γεωργίου ή Λαζαρέτου, του Ιησού και του Παντοκράτορα), που ήταν παλαιότερα το πιο ευαίσθητο σημείο των τειχών, τοποθετήθηκαν τώρα στο εσωτερικό των προμαχώνων.

Το καρδιόσχημο σχήμα των προμαχώνων προσέφερε καλύτερη αντίσταση στις επιθέσεις με πυροβόλα όπλα, αλλά και δυσκόλευε σημαντικά την κατά μέτωπο επίθεση του στρατού των

πολιορκητών. Το μεγάλο βάθος της τάφρου εγκλώβιζε τον εχθρό που ήταν υποχρεωμένος να εισέλθει στο εσωτερικό της για να προσεγγίσει το τείχος και η μορφή των προμαχώνων, σε συνδυασμό με τα γωνιώδη αντιστοιχίσματα που κάλυπταν τα κενά ανάμεσά τους, εξανάγκαζε τον εχθρό να συγκεντρώνεται στο χώρο ανάμεσα στους λαιμούς των προμαχώνων, όπου ήταν απροστάτευτος από τις βολές των πυροβόλων που βρίσκονταν στις χαμηλές πλατείες.

Ταυτόχρονα οι αντιπρομαχώνες εμπόδιζαν τις βολές των πυροβόλων του εχθρού προς το τείχος. Η τάφος του Χάνδακα δεν είχε ποτέ νερό και ο ρόλος της στην αμυντική προστασία της πόλης, όπως περιγράφηκε πιο πάνω, αποτελεί σοβαρή ένδειξη ότι πιθανότατα δεν προοριζόταν για κάτι τέτοιο.

Συντάκτης
Βασιλική Συθιακάκη, αρχαιολόγος

ΕΝΕΤΙΚΑ ΤΕΙΧΗ

Οι Ενετοί αρχικά αρκέστηκαν στην οχύρωση που βρήκαν, όταν έφθασαν στο νησί, δηλαδή την υπάρχουσα αραβική-βυζαντινή, τμήματα της οποίας σώζονται ακόμη και σήμερα. Επέφεραν όμως σ' αυτήν κάποιες επιδιορθώσεις προκειμένου να προστατευθούν από τις εσωτερικές αναταραχές που είχαν με το ντόπιο στοιχείο.

Με τον καιρό διαπιστώνοντας ότι ο τουρκικός κίνδυνος γινόταν ολοένα και πιο ορατός και απειλητικός, άρχισαν το σχεδιασμό και την ανοικοδόμηση ενός νέου οχυρωματικού περιβάλλοντος που θα περιελάμβανε την πόλη μαζί με τα προάστια, τους βούργους

(borghi), που είχαν τότε δημιουργηθεί και των οποίων η έκταση στα μέσα του 15ου αι. ήταν σχεδόν διπλάσια από εκείνη που κατελάμβανε η παλαιά πόλη. Τα νέα τείχη σχεδίασαν διάφοροι μηχανικοί σταλμένοι από τη Βενετία, ο κυριότερος εκ των οποίων ήταν ο διασημότερος στρατιωτικός μηχανικός της Βενετίας ο Michele Sanmicheli.

«Το σπουδαιότερο μνημείο της Βενετοκρατίας είναι τα νέα αυτά τείχη. Δεν υπάρχει καμιά πόλη ούτε στην Ευρώπη ούτε στην Ανατολή που να σώζει τόσο πλήρη και ακέραια τα οχυρωματικά της έργα, σαν το Ηράκλειο. Ο περίβολος των επιβλητικών τειχών του

Χάντακα, που άντεξαν επί ένα τέταρτο του αιώνα σε αφάνταστα σκληρή πολιορκία του ισχυρότερου τότε στρατού του κόσμου, του Τουρκικού, δίχως να κατορθώσει ο εχθρός την άλωσή του, ήταν η τελευταία λέξη της οχυρωματικής τέχνης εκείνης της εποχής.

Η ανοικοδόμησή των άρχισε το 1462 και βάσταξε περισσότερα από 100 χρόνια ... Η δαπάνη των έργων εβάρυνε το κεντρικό ταμείο της Βενετίας, το Ταμείο του Βασιλείου και ολόκληρο τον πληθυσμό της Κρήτης, χωρίς να εξαιρεθεί ούτε αυτός ο κλήρος. Το μέγιστο όμως βάρος για την ανοικοδόμηση των τειχών αυτών έπεσε στους ώμους του Κρητικού λαού.... Γενεές γενεών, ένα ολόκληρο αιώνα, πρόσφεραν τον ιδρώτα και αίμα τους κτίζοντας τα απόρθητα τείχη του Χάντακα. Από ηλικία 14 μέχρι 60 χρόνων κάθε χωρικός ήταν υποχρεωμένος να κάνει κάθε χρόνο μια αγγαρεία μαζί με το ζώο του, δηλαδή να εργάζεται στα τείχη μια ολόκληρη εβδομάδα...»(8)

Ο περίβολος των τειχών έχει μήκος 3 χλμ. σε σχήμα τριγώνου με βάση τη θάλασσα. Έχει 7 προμαχώνες: Τον προμαχώνα Σαμπιονέρα (Sabionera), τον προμαχώνα Βιτούρη, τον προμαχώνα Ιησού, τον

Μαρτινέγκο, τον προμαχώνα Βηθλεέμ, τον προμαχώνα του Παντοκράτορα και τον προμαχώνα του Αγίου Ανδρέα.

Τα χερσαία τείχη περιβάλλονται από την Τάφρο (Fossa)σε μεγάλο πλάτος.

«Επίσης στους προμαχώνες ήταν μικρές πόρτες, αθέατες απ' έξω, οι λεγόμενες *ritirare*. Απ' αυτές οι πολεμιστές που εμάχοντο έξω από τα τείχη απεσύροντο από τη μάχη, όταν υπήρχε ανάγκη.»(9)

Η πόλη είχε 4 πόρτες: Την παλιά Πόρτα του Μόλου στο λιμάνι, που την γκρέμισαν οι Άγγλοι το 1898, την Πόρτα του Αγ. Γεωργίου ή του Λαζαρέτου, γιατί από αυτή πήγαιναν στο λαζαρέτο (λοιμοκαθακτήριο) και έφερε σε στεφάνι τον Αγ.Γεώργιο καβαλάρη, ανάγλυφο σε μάρμαρο,

την Πόρτα του Παντοκράτορα τη γνωστή σήμερα Χανίων Πόρτα

και την Πόρτα Ιησού ή Καινούρια Πόρτα, γιατί ήταν η τελευταία που έγινε. Οι πόρτες έκλειναν με τη δύση του ήλιου και άνοιγαν το πρωί με την ανατολή. Όσοι δεν πρόφθαναν να μπουν έγκαιρα στην πόλη διανυκτέρευαν σε ειδικά θολωτά κτήρια, συνήθως με τρεχάμενο νερό.

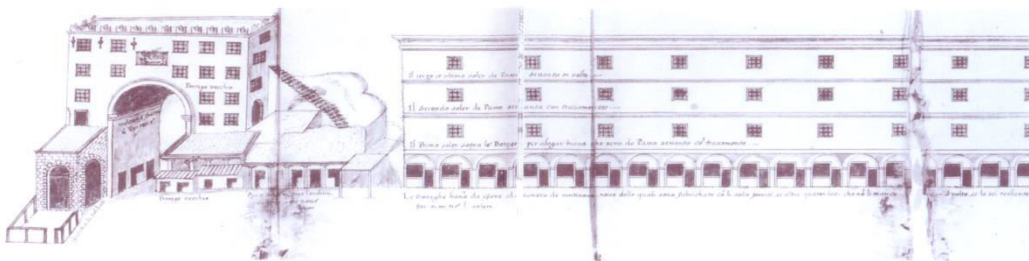
Οι Βενετοί , όπως εφάρμοσαν στην Κρήτη ένα διοικητικό σύστημα ανάλογο με εκείνο της μητρόπολης , με τον ίδιο τρόπο προσπάθησαν και κατασκεύασαν τα κύρια δημόσια κυβερνητικά κτήρια αφενός με λαμπρή αρχιτεκτονική , αφετέρου σύμφωνα με τις αρχές της πολεοδομικής οργάνωσης της Βενετίας.

«Καθ'όλον τον 16ο και το πρώτο μισό του 17ου αι.,...τα έργα της κοσμικής και εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής κατασκευάζονται παράλληλα με τα τεράστια φρουριακά και λιμενικά έργα. Έτσι η

πόλη, τους δύο τελευταίους αιώνες της βενετοκρατίας, ήταν ένα εκτεταμένο και πολύ ενδιαφέρον εργοτάξιο...

Το κέντρο της οικονομικής , κοινωνικής και εμπορικής ζωής του Χάνδακα ήταν η κεντρική πλατεία , η σημερινή πλατεία Βενιζέλου , που ονομαζόταν Piazza delle biade δηλαδή πλατεία των Δημητριακών.»(10) Ονομάστηκε έτσι γιατί στη νοτιοδυτική πλευρά της είχε κατασκευαστεί τον 16ο αι., το κτήριο των κρατικών σιταποθηκών , γνωστό ως Fondaco.

Ήταν μια μικρογραφία της πλατείας του Αγ.Μάρκου της μητρόπολης Βενετίας. Όπως και εκεί έτσι και εδώ (στη βορειοδυτική πλευρά της πλατείας) υπήρχε το δουκικό παλάτι (palazzo Ducale) όπου είχε την έδρα του ο ανώτατος βενετός άρχοντας και κυβερνήτης του νησιού, ο Δούκας της Κρήτης και συνεδρίαζε η Signoria και τα Δικαστήρια. Το κτήριο ήταν διώροφο και κατελάμβανε ολόκληρο το οικοδομικό τετράγωνο. Ο επάνω όροφος είχε δύο αίθουσες , 9 δωμάτια, μαγειρείο και τρεις βεράντες. Το ισόγειο είχε 41 δωμάτια, στάβλο, αποθήκη, 3 δεξαμενές, μια φυλακή, μια λέσχη, 4 αυλές, 3 πηγάδια και 16 μαγαζιά. Απέναντι ακριβώς στη βορειοανατολική πλευρά , δέσποζε ο Άγιος Μάρκος, ο μητροπολιτικός ναός των Βενετών.

Στη νότια πλευρά της πλατείας, στα μέσα του 16ου αι., είχε διαμορφωθεί το κτήριο του Volt one, επάνω από την Portone που

ήταν η βενετική πύλη η οποία συνέδεε την παλαιά πόλη με τη νέα(τους βούργους). Το κτήριο του Voltone είχε τέσσερα πατώματα, όπου στεγάστηκαν αποθήκες (fondaco vecchio) και μια φυλακή. Στο ισόγειο διαμορφώθηκαν στη μεν ανατολική πλευρά ένα στρατιωτικό φυλάκιο στη δε δυτική καταστήματα. Επειδή δεν επαρκούσαν οι αποθήκες του Voltone, οι Βενετοί οικοδόμησαν νέο Fondaco προς τη βορειοδυτική πλευρά του Voltone που τελείωσε το 1591. Το κτήριο ήταν τετραώροφο και στο ισόγειο είχε 32 θόλους διαστάσεων 6,5x3 μέτρα με παχύτατους τοίχους που χρησίμευαν για καταστήματα. Συνέχεια του Fondaco υπήρχε κτήριο που στέγαζε ένα μέρος του του ιταλικού μισθοφορικού στρατού (quartieri italiani).

Στο Χάνδακα υπήρχε και ένα πλήθος από κατοικίες αξιωματούχων της Διοίκησης και ευγενών. Για την διακόσμηση των κατασκευών αυτών δούλευαν γλύπτες και τεχνίτες που λάξευαν την πέτρα. Μέχρι σήμερα είναι γνωστά τα ονόματα 10 γλυπτών που έζησαν το 16ο αι..

«Ο κύριος οδικός άξονας της πόλης , η περίφημη Ruga Maistra... ένωνε με κατεύθυνση βορρά-νότου τον λιμένα της πόλης με την κεντρική πλατεία... Εδώ υπήρχαν η Loggia και τα palazzi του capitano generale και του governatore.

Με αυστηρές οικοδομικές διατάξεις οι Βενετοί όριζαν ότι στη Ruga Maistra και στον περίπου παράλληλο σε αυτήν δρόμο, που περνούσε από τον Άγιο Τίτο και κατέληγε στο λιμάνι, όλα τα σπίτια έπρεπε να έχουν επιμελημένη δόμηση και οι προσόψεις τους να κατασκευάζονται με λαξευμένους λίθους...»(11)